

Nyilvánosság az energiaszektorban

Körkörös adatvédelem

Bodoky Tamás

Minél fontosabb ügyről van szó, annál nehezkesebben ítéleznek a bíróságok az energiaszektor cégeit érintő közérdekű adatigényléses perekben. A titkolózó állami vállalatok akár több évig is húzhatják az időt, az ítéletek pedig rendkívül változatosak, egymásnak élesen ellentmondó döntések születnek. Az MVM szerint a bíróságok félreértelmezik a törvényt, amikor az adatkérőknek kedveznek, a TASZ viszont úgy véli, hogy az állami áramszolgáltató alkotmányos jogok érvényesítését szabotálja rosszhiszeműen. Az adatvédelmi biztos átvinné ezt a hálátlan feladatot a bíróságoktól, de a hivatala meg fog szűnni.

Számos adatigényléses per indult az elmúlt években az állami tulajdonú Magyar Villamos Művek Zrt. és leányvállalatai, valamint az energiaszektor felügyelő állami intézmények ellen közérdekű adatok és információk kiadásának, közzétételének, nyilvánosságra hozatalának megtagadása miatt. A törvény értelmében a bíróságoknak ezeket a pereket soron kívül kell lefolytatniuk, a megtagadás jogszerűségét pedig az adatkezelőnek kell bizonyítania - a gyakorlatban azonban mindkét alapelv rendszeresen sérül. A többségi állami tulajdonban működő energiacégek a legtöbb esetben még azt is vitatják, hogy rájuk is vonatkoznának az állami vagyon átláthatóságát biztosító jogszabályok. A visszautasítás indokai változatosak: lehet az üzleti titok vagy éppen folyamatban lévő büntetőeljárás, ami miatt megtagadják az adatok kiadását. A nagyobb horderejű - például a Paksi Atomerőművet vagy az MVM offshore cégekhez került milliárdjait érintő - adatigényléses ügyeket a parttalan és nyilvánvalóan szándékos időhúzás jellemzi az alperesek részéről, amihez esetenként a bíróság is asszisztál.

Reflexszerű halasztások

Április 15-én a Fővárosi Bíróság újabb két hónappal elhalasztotta a Paksi Atomerőmű - becslések szerint 2-4 ezer milliárd forint költségű - bővítését előkészítő Lévai-projekt dokumentumainak nyilvánosságáért zajló per tárgyalását, mert az alperes MVM Zrt. jogi képviselője felkészületlen volt, és nem tudta bizonyítani, hogy miért titkosak az Energiaklub által kért információk. Erre a kereset beadásától az első tárgyalásig eltelt időben bőven lett volna ideje, a bíróság mégis helyt adott a kifogásnak, és reflexszerűen újabb hónapokkal halasztotta az első tárgyalás napját. Az Energiaklub másfél éve hiába próbálja megismerni a tervezett reaktorok számát, a beruházás időbeli ütemezését, a finanszírozás módját taglaló elemzéseket és tanulmányokat. Az MVM és a Paksi Atomerőmű szerint ezek üzleti titkot képeznek, illetve olyan döntés-előkészítő anyagok, amelyek szerintük akár évtizedekre is titkosíthatóak. Az Országgyűlés által 2009-ben megszavazott paksi bővítés előkészületei így már több mint három éve a nyilvánosság teljes kizárásával zajlanak (lásd Kovács Áron: Vakrepülés Paks felett, origo.hu, 2009. nov. 9.).

Koritár Zsuzsanna, az Energiaklub Energia Kontroll Programjának projektvezetője nem egyszer tapasztalta ezt a fajta időhúzást a bíróságokon: a Paksi Atomerőmű 2003-as üzemzavarára vonatkozó dokumentumokért indított pereik öt-hat éve húzódnak, szemben az ehhez hasonló adatnyilvánossági ügyek néhány hónapos gyakorlatával. Az egyebek mellett az

energiaszektor átláthatóságának növelését célzó program praxisában előfordult már olyan is, hogy az alperes az első tárgyaláson úgy jelent meg, hogy „nem tudja, mi a per tárgya” - annak ellenére sem, hogy korábban többször ismételt adatigényléseket kapott, és annak a rendje-módja szerint el is utasította azokat. A szintén az atomerőmű-bővítéshez kapcsolódó Teller-projekt nyilvánosságáért indult perben az MVM a második tárgyaláson közölte, hogy a kért adatokat nem ő, hanem a Paksi Atomerőmű kezeli, ezért nyolc hónappal az adatigénylés után a bíróság érdemi döntés nélkül megszüntette az eljárást.

Az Energiaklub 2009 januárja óta 29 ügyben 48 adatigényléssel fordult hatóságokhoz, állami szervekhez és cégekhez. A 29 ügyből mindössze három volt olyan, amelyben a határidők betartásával, elsőre és maradéktalanul megkapta a kért adatokat a civil szervezet. Az energiaszektoron belül a cégek jóval kisebb hajlandóságot mutattak az információk kiadására az állami intézményekkel szemben, az adatkérelmek legnagyobb részét visszautasították. Az elutasítás leggyakoribb oka az üzleti titokra való hivatkozás volt. Az Energiaklub hat ügyben peresítette adatkérelmét: ezekben az eljárásokban gyakran nemcsak a soronkívüliség nem érvényesült, hanem még a szokásosnál is hosszabb ideig, esetenként évekig tartott a bírósági procedúra.

Részámoltak az elszámoltatásra

Hasonló tapasztalatokat szerzett az MVM ellen indított közérdekű adatigényléses pere során az LMP is: a párt 2009 nyarán fordult az állami áramszolgáltatóhoz azt kérve, hogy hozza nyilvánosságra a milliárdos offshore- és szállodaügyletéről szóló belső vizsgálati jelentéseket és a vizsgálatok költségét, de a cég üzleti titokra, illetve a folyamatban lévő büntetőeljárásra hivatkozva elutasította az adatigénylést. Az ezt követő bírósági eljárás érthetetlenül hosszúra nyúlt: a Fővárosi Bíróság többször is indoklás nélkül halasztott, emiatt az LMP 2010 végén, tehát másfél év elteltével kifogással élt. Két hónappal később új bíró kijelölésével folytatódott az ügy, amelyben az alperes a keresetet teljes egészében elutasító álláspontja a kormányváltást és az MVM teljes menedzsmentjének cseréjét követően sem változott. Annak ellenére sem, hogy a Fidesz ellenzékben még elszámoltatást ígért ebben a rendkívül korrupciógyanús ügyben (lásd Bodoky Tamás: Az MVM alkotmányos költsége, Élet és Irodalom, 2010/36., szept. 10. - a szerk.).

A Nemzeti Nyomozó Iroda több mint két éve teljesen eredménytelenül nyomoz az állami áramszolgáltatónak sok milliárd forintos kárt okozó, szövevényes offshore-ügyekben. A bírócserét követően az MVM jogi képviselője azt indítványozta, hogy a bíróság függesse fel az eljárást a nyomozás befejeződéséig, illetve vonjon be újabb szakértőket. Az LMP-t képviselő Schiffer András ügyvéd, a párt parlamenti frakcióvezetője blöffnek és időhúzásnak minősítette ezeket az indítványokat, hiszen az MVM-nek másfél év alatt bőven lett volna ideje bizonyítani kifogásait, ám ez nem történt meg. A Fővárosi Bíróság első fokon teljes egészében helyt adott a zöld párt keresetének, az indoklásban azt hangsúlyozva, hogy állami tulajdonú, közfeladatot ellátó cégeként az MVM az adatvédelmi törvény hatálya alá tartozik, ezért a gazdálkodására vonatkozó adatok közérdekből nyilvánosak. Az MVM fellebbezett a döntés ellen, de a zöld párt az ügyet április végén másodfokon, jogerősen is megnyerte.

A Vértesi Erőműtől Paksig

Schiffer szerint ilyen esetekben nem lehet arra hivatkozni, hogy a kért dokumentumok egy büntetőeljárás részét képezik, hiszen a kért anyag nem a büntetőeljárásban, hanem azt megelőzően keletkezett. Hasonló következtetésre jutott a Tatabányai Városi Bíróság is abban az adatigényléses perben, amelyet e sorok szerzője indított a Vértesi Erőmű Zrt. ellen. Az MVM-leányvállalat tavaly októberben megtagadta az erőművet csődközeli helyzetbe sodró 2008-as System Consulting-ügyletet dokumentáló szerződések és belső vizsgálati

anyagok kiadását. Magyar József vezérigazgató arra hivatkozott, hogy a Vértesi Erőmű vagyona nem minősül állami vagyonnak, ezért nem vonatkoznak rá az adatvédelmi törvénynek a közérdekű adatokra vonatkozó rendelkezései. Ez az érv az MVM leányvállalatai részéről más ügyekben is rendszeresen előkerül.

A Tatabányai Városi Bíróság ezzel szemben úgy látta, hogy az állami tulajdonú vállalatok átláthatóságáról szóló törvények szabályai alkalmazandók a közvetett állami tulajdonban álló gazdasági társaságokra, így az MVM leányvállalatára is. Idézem: „hiszen egyébként az adatvédelmi törvényt könnyen ki lehetne játszani az állami vagyon különböző állami tulajdonban álló gazdasági társaságokba való kiszervezésével”. Nem fogadta el a bíróság a Vértesi Erőmű azon érvét sem, hogy a kért anyagok egy büntetőeljárás részét képezik, mert azok nem a büntetőeljárás során keletkeztek. Ehhez hasonlóan egy választottbíróági eljárás sem vezethet az adatmegismerés korlátozásához - áll a mindössze négy hónap alatt megszületett elsőfokú ítéletben, amely az alperest az általam kért dokumentumok teljes körének kiadására kötelezte. A Vértesi Erőmű természetesen fellebbezett a döntés ellen. Egy ehhez hasonló ügyben a Tatabányai Városi Bíróság ítéletével homlokegyenest ellentétes következtetésre jutott februári ítéletében a Szekszárdi Városi Bíróság, amikor azt mondta ki, hogy nem lehet állami vagyonnal gazdálkodó cégnek tekinteni egy MVM-leányvállalatot. Az adatigényléses pert az Energiaklub indította a Paksi Atomerőmű Zrt. ellen, az atomerőmű bővítésére irányuló Teller-projektre vonatkozó dokumentumok és a projekt költségeinek nyilvánosságáért. A Szekszárdi Városi Bíróság viszont úgy látta, hogy bár állami tulajdonú MVM-leányvállalat, mégsem tartozik az állami vagyon átláthatóságát biztosító jogszabályok hatálya alá a Paksi Atomerőmű, ezért elutasította az Energiaklub keresetét. „Ha a Paksi Atomerőmű nem közfeladatot ellátó gazdasági társaság, akkor nyugodtan kimondhatjuk, hogy egyetlen közfeladatot ellátó állami cég sem létezik” - kommentálta az ítéletet Baltay Levente, a felperes jogi képviselője. Másodfokon ebben az ügyben fordult a kocka, az április végén megszületett jogerős ítélet az adatkérőnek kedvez: a Tolna Megyei Bíróság kimondta, hogy a közvetett állami tulajdonban álló atomerőmű közvagyonnal gazdálkodik, ezért köteles túrni az állampolgárok ellenőrzését, csak a műszaki ismereteket és a technológiai eljárásokat lehet - kitakarással - titkolni.

Egymásra mutogatnak

Az MVM-leányvállalatok státusa azért is kulcsfontosságú a közérdekű adatigénylések szempontjából, mert az anyavállalat gyakran hivatkozik arra, hogy nem ő az adatkezelő, hanem valamelyik leányvállalata. Az Energiaklub peresített adatigénylései során többször is előfordult, hogy az MVM előbb más indokra hivatkozva utasította el az adatigénylést, majd hónapok múlva, a bírósági szakaszban közölte, hogy nem is ő az adatkezelő, hanem valamelyik MVM-tagvállalat. Ez történt a Teller-projekt már említett esetében, és korábban az MVM és az erőművek közötti áramvásárlásról szóló kereskedelmi szerződések kiadásáért indult perben is. Ilyenkor a per megszűnik, és az adatigénylőnek más adatkezelővel szemben kell újrakezdenie a hercehurcát.

Ez történt abban az eljárásban is, amelyben a Figyelő újságírója szeretne tudni, hogy az MVM Zrt. által irányított cégcsoport kiket és milyen intézményeket mennyivel támogat, szponzorál. Az MVM a bíróságon először a sporttörvényre hivatkozott, azután pedig arra, hogy nem kezeli a cégcsoport ilyen jellegű adatait. Az elsőfokú bíróság ítélete szerint jogszerűtlenül titkolta az állami áramszolgáltató, hogy kiknek és milyen összegben nyújtott az MVM Csoport szponzori támogatást az elmúlt években, és az adatok kiadására kötelezte a céget. A másodfokon eljáró Fővárosi Ítéltábla viszont elfogadta a leányvállalatok adatkezelői mivoltára hivatkozó érvelést, és kimondta ugyan, hogy a szponzori megállapodásokkal kapcsolatos adatok a nyilvánosság számára megismerhetők

kellene hogy legyenek, ám még az MVM Zrt.-t sem kötelezte az általa kötött támogatási szerződések közzétételére.

Az MVM a bírák ellen

Az MVM Zrt. írásos jogi állásfoglalásban válaszolt a cégcsoport ellen indított adatigényléses perekkel kapcsolatos kérdéseinkre. Az MVM álláspontja szerint „a jelenlegi jogszabályi környezet és az azt tévesen értelmező bírói gyakorlat a köztulajdonban álló gazdasági társaságok számára olyan közzétételi kötelezettségeket hozott létre, amelyek alkalmasak arra, hogy ezen társaságok által a piaci verseny feltételei között végzett tevékenységeket jelentősen akadályozzák, estenként ellehetetlenítsék”.

A bírói gyakorlat alapján ugyanis, állítja az MVM, a köztulajdonban álló gazdasági társaságok kivétel nélkül kötelezhetők a nyilvánosság számára közzétenni a társaság által kötött valamennyi szerződést, a társaság vezető állású alkalmazottai munkaviszonyára vonatkozó adatokat, továbbá a célzott adatkérések következtében bármely egyéb adatot is át kell adniuk.

Az MVM ugyanakkor a befejezett és a jelenleg folyamatban lévő peres eljárásokban is kitart amellett, hogy csak az állami vagyronról szóló törvényben tételesen felsorolt állami vagyonnal gazdálkodó személyekre vonatkoznak a törvényben előírt közzétételi kötelezettségek. A cégcsoport szerint a bírósági gyakorlat a törvény szövegével és céljával ellentétesen kiterjesztette az állami vagyronról szóló törvény értelmezését, amikor a Legfelsőbb Bíróság 2009-ben hozott ítélete megállapította: a tartós állami tulajdonú társasági részesedéssel működő társaságok közfeladatot ellátó szervnek minősülnek. Ez az MVM szerint aggályos bírósági értelmezés azt mondja ki, hogy valamennyi köztulajdonban álló gazdasági társaság közfeladatot lát el, és így a tevékenységére vonatkozó valamennyi adat közérdekű adatnak minősül.

Az MVM szerint a bírói gyakorlat egyfajta precedensként tekint a Legfelsőbb Bíróság általuk elfogadhatatlannak érzett döntésére, ezért nagyon valószínű, hogy a bíróságok az ilyen ügyekben a továbbiakban is az adatkérőknek fognak kedvezni - amit a közelmúltban meghozott ítéletek is alátámasztanak. Ez a gyakorlat pedig „kiszolgáltatottá teszi a társaságot a legtöbbször külföldi tulajdonban álló konkurensseivel szemben”, amelyeknek nincsenek ilyen adatszolgáltatási kötelezettségeik. Az MVM vezetése továbbra is kitart amellett, hogy a vagyontörvény jelenlegi, „a bíróságokon elterjedt kirekesztő értelmezése” helytelen, és úgy véli, hogy az MVM-et és a köztulajdonban álló gazdasági társaságok versenypiaci körülmények között tevékenykedő csoportját célszerű lenne kivenni ezen bírói gyakorlat alól.

Nem lobbiznak törvénymódosításért

„Jelenleg az összehangolatlan és a bírói jogalkotás által kiterjesztett szabályozás hatása az, hogy valamennyi köztulajdonban álló gazdasági társaság egy csoportként kezelendő, amely csoport valamennyi tevékenysége a közvélemény által korlátlanul megismerhető” - panaszolja az MVM. Az állami áramszolgáltató szerint ez indokolatlan, sőt kifejezetten káros szabályozás, mert a köztulajdonban álló gazdasági társaságok egy része a tevékenységét tisztán piaci versenyfeltételek között fejti ki, és működésével kapcsolatban a magáncégekhez képest semmilyen többletjogosítvánnyal nem rendelkezik. „Ezen társaságoknál a parttalan nyilvánosság üzleti titkok, szellemi alkotások közzétételét eredményezheti, ami hátrány az állami vállalatnak, előny a versenytársnak.” Az MVM szerint a jelenleg érvényes bírósági gyakorlat torzítja a piaci versenyt, és közérdeket is sért, hiszen a hátrány az állami tulajdonú vállalat hatékonyságát, piaci pozícióit, ezáltal értékét, bevételét, illetve az állam mint tulajdonos felé fizetendő osztalék mértékét csökkenti.

Februárban három korrupcióellenes civil szervezet, a Társaság a Szabadságjogokért, a K-Monitor Közhasznú Egyesület és a Transparency International Magyarország nyílt levélben fordult Fellegi Tamás nemzeti fejlesztési miniszterhez, mert értesüléseik szerint az MVM kezdeményezni fogja az állami vagyronról szóló törvény olyan irányú módosítását, hogy az információszabadság érvényesülését biztosító rendelkezéseket eltöröljék. Ezzel kapcsolatos érdeklődésünkre az MVM most azt közölte, hogy bár szakmai álláspontja az információszabadság tekintetében nem egyezik a fent említett civil szervezetekével, a közelmúltban semmilyen formában nem kezdeményezte a vagyontörvény módosítását. Ugyanakkor az MVM úgy véli, hogy indokolt lenne a jogalkalmazási ellentmondások kiküszöbölése, mert jelenleg egyes magántulajdonban lévő konkurens vállalatok - közvetve, civil szervezetek útján - a saját üzleti érdekeiket érvényesítik a köztulajdonban álló gazdasági társaságokkal szemben.

Arra a kérdésünkre, hogy konkrétan melyik adatigényléses ügy, melyik per szolgált volna ilyen burkolt célokat, és az miért érintette hátrányosan az MVM-et üzletileg, nem kaptunk választ az állami áramszolgáltató illetékeseitől. Szellemi termék eltulajdonítása miatt egy folyamatban lévő perről tudunk az energiaszektorban, az viszont az MVM ellen folyik: egy magáncég, a Nád MPS-H Kft. azzal vádolja az állami tulajdonú áramtársaságot, hogy törvénytelen módszerrel megszerezte és felhasználta a cég energianád-programját. Az MVM befektetési tárgyalásokat kezdett a céggel, és hárommillió eurót investált egy offshore cégen keresztül a programba, majd az MVM ERBE Zrt. és egy másik magáncég olyan tanulmányt készített, ami fényképeiben, gépelési hibáiban és több más részletében szó szerint megegyezik a Nád MPS-H Kft. által korábban az MVM-nek átadott anyagokkal.

A közvagyon felprédálói

Majtényi László alkotmányjogász, volt adatvédelmi ombudsman szerint az nem lehet vita tárgya, hogy az állami vagyonnal rendelkező, gazdálkodó szervezetek kötelesek eltérni a nyilvánosság kontrollját. Arról lehet elméleti, illetve az MVM esetében, mint a mellékelt ábra mutatja, gyakorlati vitát is folytatni, hogy ez a kontroll az állami tulajdonú vállalatok teljes tevékenységére kiterjedhet-e, ám az messzemenően indokolt, hogy minden olyan szerződéses kapcsolat, amely a közvagyon megőrzése és gyarapítása, illetve esetleges megkárosítása szempontjából releváns, nyilvánosan ellenőrizhető legyen.

„Magyarországon a kiegyezés óta folyamatos probléma, és a szépirodalom is megörökíti azt a vérlázító gyakorlatot, hogy a politikai elítelt háttéremberek és a politikai barátok a közvagyon dézsmálásával gazdagodnak” - mondja Majtényi. Az információszabadságról szóló törvények a tényfeltáró újságírókat, a civil szervezeteket és „a harácsolásból kiszorult mindenkori ellenzéket” is támogatják abban, hogy számon kérjék ezeket a visszaállásokat, mert ez az egész társadalom eminens érdeke is.

Majtényi szerint „a bűnüldöző szervek látásélessége” időnként döbbenetesen rossz az ilyen, a közvagyon felprédálásával kapcsolatos ügyekben. „Az állam züllésének ha nem is a végső, de előrehaladott stádiuma”, hogy filléres vétségek esetében úgy járnak el a hatóságok, mintha a világ legpuritánabb országában élnénk, és a törvény teljes szigorával csapnak le, miközben „a politika védelmét élvező nagy halak büntetlenül élvezhetik az ebből szerzett jószág hasznait”. Ebben a helyzetben az oknyomozó újságírás támogatása és az információszabadság-párti jogkörnyezet kiemelkedően fontos. A perbeli időhúzás viszont a jogi élet természetes velejárója: legitim védekezés lehet, hogy rossz alperest választott a felperes, és az is, hogy az adatkérő nem volt elég precíz a kérdésfeltevésben. „Az Egyesült Államokban erről könyvtárakat írtak tele, hogy az információszabadság-törvények az oknyomozó újságírók számára nem igazán használhatók éppen az időtényező miatt: a

titkárnótól hamarabb be lehet szerezni az iratokat, mint a bíróságtól, mert az utóbbi lehet, hogy négy évig is eltart".

Álszentség a piaci versenyre hivatkozni

Ami az MVM-leányvállalatokat illeti, Majtényi szerint az állami tulajdon közvetetten is érvényesül, vagyis ha az állami tulajdonrész meghatározó súlyú a leányvállalatokban, akkor ugyanaz a jogi helyzet vonatkozik rájuk, mint az anyavállalatra. Ellenkező esetben nagyon egyszerű lenne egy irányító holding alá, a tagvállalatokhoz kiszervezni a teljes üzleti tevékenységet, ezzel pedig értelmét veszítené az információszabadsággal kapcsolatos jogalkotás. Az alkotmányjogász szerint álságos az MVM érvelése, amikor a piaci versenyre hivatkozik, hiszen bizonyos iparágakban nincs valódi verseny a monopol- vagy oligopol piac miatt, és ez Magyarországon a villamosenergia-termelésre is jelentős mértékben igaz. Ráadásul, míg egy magáncég célja a nyereséges gazdálkodás, egy állami tulajdonú cég sokszor a veszteség termelésében érdekelt, mert így pénzszivattyúként tud működni az állami költségvetésen.

Majtényi szerint az MVM-et közérdekű adatokért perlő civil szervezetek és újságírók valódi közügyekre kíváncsiak, azt pedig kizártnak tartja, hogy őket egy konkurens cég akár a tudtuk nélkül is felhasználhatná üzleti érdekei érvényesítésére. Ugyanakkor az információszabadsággal foglalkozó irodalomban nem ismeretlen ez a dilemma, például egy erőmű emissziója üzleti szempontból is érdekes lehet, de fontos társadalmi érdek is, hogy a környezetszennyezés mértékével tisztában legyünk, vagy hogy a villamos energia árának összetevőit a fogyasztók is megismerhessék. „Az alkotmány az információszabadság érdekét igen magas polcra helyezi, tehát ha ez a két érdek valóban ütközik, akkor az üzleti érdekeknek engedniük kell a közérdekű adatok nyilvánosságához fűződő jogokkal szemben” - vélekedik a volt ombudsman, aki a jövőt tekintve sötétben látja a helyzetet, mert „a független adatvédelmi biztosi tisztség megszüntetésével a kormánytöbbség éppen most szünteti meg az információszabadság intézményi hátterét.”

Rosshiszemű pervitel

Az MVM Csoport ellen indult közérdekű adatigényléses perek többségében a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) civil jogvédő szervezet biztosít jogi képviseletet az adatkérőknek. Hüttl Tivadar, a TASZ információszabadság programvezetője szerint az MVM Csoport sajátos szervezeti struktúrában működik, és ezt a meglehetősen bonyolult felépítést kihasználva igyekeznek a cégcsoporthoz tartozó gazdasági társaságok jogi képviselői megakadályozni, hogy a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő, alkotmányban biztosított jogot érvényesíteni lehessen. Az MVM Csoporthoz tizenhat cég tartozik, az uralkodó tag az MVM Zrt., amely minden esetben döntő befolyással bíró többségi tulajdonnal rendelkezik a többi tagvállalatban. „Az állami vagyonról szóló törvény kizárólag az uralkodó tagot nevesíti, ezért a cégcsoport többi tagja nemes egyszerűséggel azt mondja, hogy rájuk ez a törvény nem vonatkozik.”

Hüttl szerint a közelmúltban két kiváló döntés is született két alávetett társaság vonatkozásában: a Vértesi Erőműről első fokon, a Paksi Atomerőműről jogerősen mondta ki a bíróság, hogy az átláthatóságot biztosító jogszabályokat alkalmazni kell a működésük során, függetlenül attól, hogy közvetett állami tulajdonban vannak. „A bírói gyakorlat most már jogerős döntésben is megállapította, hogy nem lehet szűkítően értelmezve kizárni a transzparencia köréből a cégcsoport tagjait. Nyilvánvaló, hogy ezzel ellentétes jogértelmezés megengedhetetlen teret biztosítana a korrupciónak, hiszen a közvetlen állami tulajdonú cég a tevékenységének kiszervezésével, leányvállalatok alapításával teljesen átláthatatlanná válhatna” - érvel az információszabadság-jogász.

Alkotmányos leckék

A TASZ peres tapasztalatai szerint maga az MVM Zrt. a következetes bírói gyakorlat és az egyértelmű jogszabályi helyzet ellenére folyamatosan azt az álláspontot képviseli, hogy nem lát el közfeladatot. Az MVM Zrt. egy visszatérő, ám jogerős ítéletben szintén megalapozatlannak találtatott érve, hogy ugyan nevesítve vannak az állami vagyontörvényben, de az információszabadság kizárólag az állam tulajdonában álló részvénytartással értékesítésével összefüggő adatok vonatkozásában érvényesülhet. „Az MVM-es jogászok nem tesznek mást, mint egy Legfelsőbb Bírósági ítéletnek folyamatosan ellentmondva rosszhiszeműen képviselnek egy jogellenes álláspontot, és így szabotálják alkotmányos jogok érvényesítését. Mi a TASZ-nál alapvetően türelmesek vagyunk, és jobban szeretjük polgári peres úton biztosítani a szabadságjogok érvényesülését, de az MVM esetében lassan azt gondoljuk, hogy felmerül a közérdekű adattal való visszaélés büntető törvénykönyvi tényállásának alkalmazhatósága is.”

Hüttl szerint a rosszhiszemű pervitelre és a per elhúzására rengeteg lehetőség van. A legextrémebb példa, amikor az adatigénylésre az a válasz érkezik, hogy nem lehet teljesíteni, mert üzleti titok, majd a bíróságon már letagadják az adat létezését. „Volt azonban olyan eset is az MVM szponzori tevékenységével kapcsolatos perben, hogy az ellenérdekű fél tagadása után eredményesen bizonyítottuk az adatok létezését. Tehát egyszerűen hazudott az alperes.” Az ilyen magatartás szankcionálására van a bíróságnak eszköze, de nem élnek vele. A TASZ szerint a megoldást a jogszabályok helyes értelmezésének tudatosítása jelenti, ezért fontos, hogy minél több eljárás induljon, minél több jogerős ítélet szülessen. „A kívánatos persze az lenne, ha nem a civileknek kellene folyamatos pereskedéssel oktatni alapvető alkotmányos szabályokról a legnagyobb állami cégcsoportot” - mondja Hüttl Tivadar.

Az adatvédelmi biztos beavatkozna

Jóri András adatvédelmi biztos szakmai meggyőződése szerint mind az MVM-re, mind leányvállalataira kiterjednek a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adatok nyilvánosságára vonatkozó szabályok. „Fontos azonban, hogy adatvédelmi biztosként csak akkor lehetek szereplője az ügyeknek, ha az adatkérő még a bírósági eljárás megindítása előtt hozzám fordul. Ha már egyszer megindult a bírósági eljárás, akkor az adatvédelmi biztos állásfoglalás kiadása kizárt, ezért az nem is használható a későbbi eljárásban. Mindenkit arra biztatom tehát, hogy első körben hozzám forduljon a hasonló ügyekben” - válaszolta megkeresésünkre.

Az ellentmondásos ítélkezési gyakorlatról szólva Jóri szükségszerűnek tartja, hogy a jogszabályok alapjára több koherens értelmezés építhető fel: maga a jogász tevékenység ilyen értelmezések konstruálására és védelmére irányul. Ezen értelmezések közül a bíróság belső meggyőződése szerint választ, néha egyes bírák eltérő módon. A többfokú ítélkezés vagy például a jogegységi határozatok szolgálják, hogy a gyakorlat végső soron egységes legyen. Gyorsítható a folyamat, ha a jogalkotó egyértelművé teszi a nyilvánosság melletti elkötelezettségét, csökkentve a bírói mérlegelés lehetőségét. „Sajnos információszabadság-ügyekben itt is visszalépést látok: egyértelműen ilyen például az államháztartási törvény 2010-es módosítása, amely kizárta az önkormányzati többségi tulajdonú cégeket a közfeladatot ellátó szervek köréből. Akkor még a parlament Alkotmányügyi Bizottságába is ellátogattam emiatt, eredménytelenül. Azóta is volt olyan konkrét eset, amelyben adatok nyilvánosságát nem tudtuk megállapítani e módosítás miatt.”

Az adatigényléses perek Jóri szerint azért húzódnak el évekig, mert a bírósági szervezet alulfinanszírozott, és kapacitáshiánnyal küzd. Ugyanakkor ez a helyzet valóban fenyegeti a jogok gyakorlati érvényesülését. „Véleményem szerint e körben - a minősített adatok

felügyeletéhez hasonlóan - az adatvédelmi biztosnak kellene olyan hatáskört adni, hogy első körben közigazgatási jogerővel eldönthesse, hogy egy adat közérdekű-e vagy sem, majd ha ezzel nem ért egyet, akkor az adatkezelőnek kellene megtámadnia ezt a határozatot a bíróságon. Ehhez persze az intézmény függetlenségének a fenntartása kell, egyébként csak tovább romlik a helyzet" - utalt a független adatvédelmi biztosi tisztség küszöbön álló megszüntetésének és egy a kormány alá rendelt adatvédelmi hivatal felállításának tervére az ombudsman.

Az LMP nem szankcionálhat

Schiffer András ügyvéd, az LMP frakcióvezetője több közérdekű adatigényléses perben is pástra lépett az MVM ellen, az Energiaklub és az LMP pereiben képviselte az adatigénylőket. Schiffer szerint az MVM a villamos energia törvényben előírt közfeladatot lát el, és ez a leányvállalatokra is érvényes. Az állami tulajdonban lévő cégek átláthatósága azonban a köztulajdonra való tekintettel az állami vagyronról szóló törvény alapján is kikényszeríthető, tehát elvileg akkor is biztosított, ha nem látnak el közfeladatot.

„Az ellentmondásos ítélezési gyakorlat oka az, hogy még mindig relatíve kevés adatkérési per zárult le az elmúlt tizenhét évben - ellentmondások elsősorban ott tapasztalhatók, ahol még kevésbé bejáratott az ítélezési gyakorlat. Ebből következően az elvi iránymutatások, jogegységi döntések is hiányoznak." A közérdekű adatigénylésekhez való kormányzati hozzáállásról az LMP frakcióvezetője azt mondta, hogy a Fidesz egyelőre látványosan kerüli a korábbi évek jogvitáit információszabadság-ügyekben, „ugyanakkor a jogalkotás szintjén folyamatosan lépegetnek az átláthatóság ellen". Nem tárgyalták a zöld párt azon törvénymódosító javaslatát sem, amely a közérdekű adatok közzétételi kötelezettségének elmulasztását szankcionálta volna. Emlékeztet, hogy a Fidesz 2007-es közpénzügyi javaslatcsomagja még tartalmazott hasonló elképzelést, a mai kormánypárt ellenzékben három évre emelte volna a közérdekű adatok eltitkolása miatt kiszabható szabadságvesztés mértékét.

Május elején bírósághoz fordult Jávor Benedek, az Országgyűlés Fenntartható Fejlődés Bizottságának LMP s elnöke is, mert az MVM üzleti titokra hivatkozva nem adta ki neki a paksi atomerőmű jövőjét meghatározó Lévai-projekt iratait. Jávor szerint az atomerőművet érintő döntések a környezet állapotára vonatkozó közérdekű információknak minősülnek, és nemhogy egy parlamenti képviselőnek, de bárki számára hozzáférhetővé kellene tenni. Jávor szerint az erőmű sorsáról az energetikai kormánynak magától kellene széles körű társadalmi vitát kezdeményeznie, ehelyett az illetékesek az alapvető információkat is visszatartják, és az ország háta mögött hoznak a jövőnket alapvetően befolyásoló döntéseket.

Villamosítás és szovjethatalom

Földes Ádám jogász, a Transparency International Magyarország korrupcióellenes civil szervezet ügyvezető igazgatója szerint az MVM egyrészt közfeladatot lát el, másrészt pedig köztulajdonban áll, ezért kétszeresen is vonatkoznak a közérdekű adatok nyilvánosságát biztosító jogszabályok a vállalatcsoportra. Az ellentmondásos ítélezési gyakorlat oka az, hogy továbbra is igen kevés per folyik a közérdekű adatok nyilvánosságáért, alig egy-két tucat újságíró és civil szervezet gyakorolja az információszabadsághoz való jogát, ezért a bírák ritkán találkoznak ilyen ügyekkel. „A több peren túl biztosan segítene az is, ha a bíróképzésben nagyobb hangsúlyt kapnának az ilyen perek, és természetesen a felsőbb bíróságok szerepe sem mellékes, amelyek nemcsak egymástól, hanem más országok bíróságaitól, és a nemzetközi információszabadság ügyekből is tanulhatnának."

A Transparency szerint az MVM-nek - az összes többi állami és önkormányzati tulajdonú

vállalattal együtt - közzé kellene tennie az interneten teljes terjedelmében valamennyi ötmillió forint feletti szerződését. „Ma már nem írógépen írják a szerződéseket, nem túl bonyolult kitenni a honlapra - sőt, egyenesen polgári jogi érvénytelenségi ok kellene hogy legyen, ha bizonyos értékhatár feletti, bármely állami szervvel vagy állami, önkormányzati tulajdonú céggel kötött szerződés az aláírás napján nem kerül ki az internetre”.

Földes szerint az információszabadságot garantáló jogszabályok szerinti közzétételi kötelezettségeket ki kellene kényszeríteni, és ez leginkább az adott szervezet vezetőjén múlik. Ami az üzleti titkot illeti, Földes szerint minden esetben konkrétan meg kell mondani, hogy az állami cégnek pontosan milyen jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdeke sérülne - különösen, hogy Magyarországon az MVM-nek nincs versenytársa. „2011-ben nem elég azt állítani, hogy szabotőrök, imperialista kémelek elől kell rejtegetni a népgazdaság információit. Már rá lehet kérdezni a villamosítás mikéntjére, sőt a szovjethatalomra is, egy demokratikus rendszerbe ez bele kell, hogy férjen.”

Megjelent: **ÉS**, [LV. évfolyam 20. szám, 2011. május 20.](#)